

---

# Opinnoista pappisuralle: Pappeuteen kasvu, haasteet ja muutokset

KATI TERVO-NIEMELÄ, VELI-MATTI  
SALMINEN & NOORA PALMI  
(TOIM.)



Opinnoista pappisuralle

Pappeuteen kasvu, haasteet ja muutokset

# Maisterista papiksi -nivelevaihe?



- Siirtymävaihe opiskelijasta papiksi
- Opinnot ja pappeuteen kasvu
- Opintojen antamat valmiudet
- Virkaiältään nuorten pappien osaaminen
- Rekrytoituminen kirkkoon
- Pappeihin kohdistuvat odotukset
- Työuran alkuvaiheen kysymykset ja työhyvinvointi
- Ei sittenkään papiksi? Pappeudesta pois



# Kenen ääni?

- Teologian opiskelijat
- Työuransa äskettäin aloittaneet papit ("nuoret papit")
- Aiemmalta uralta papiksi siirtyvät (alanvaihtajat)
- Papiksi vihkivät piispat
- Kirkkoherrat
- Pastoraalitutkinnon kouluttajat
- Kirkon viralliset dokumentit
- Rekrytointiprosessien aineistot
- Yliopiston opetussuunnitelmat
- Kirkon ja yliopistojen tilastot
- Alalta pois haluavat (papin tehtävistä pois haluavat tai jo siirtyneet)



Johdanto	6
----------	---

Kari Kopperi & Kati Tervo-Niemelä

## I Pappuus ja siihen suuntautuminen

1 Pappisvirka Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa	21
--	----

Kari Kopperi

2 Teologian opiskelijoiden suuntautuminen papiksi: muutos ja pysyvyys	56
---	----

Kati Tervo-Niemelä & Ville Hallikainen

## II Pappisvihkimys ja rekrytointi

3 Pappien osaamistarpeiden muutokset ja haasteet työllistymisessä	97
---	----

Anna-Kaisa Inkala & Eeva Salo-Kopperi

4 Papiksi palvelijan mielellä - piispojen odotukset pappiskandidaateille ja niissä tapahtuneet muutokset	124
--	-----

Henna Savela

5 Osaamisen johtaminen seurakuntapastoreiden rekrytointiprosessissa	145
---	-----

Taru Pisto

6 Suuri seurakunta kehittää, pieni selviytyy - Lapuan hiippakunnan kirkkoherrojen kokemukset rekrytoinneista	179
--	-----

Jaakko Olavi Antila

## III Ammatillinen osaaminen ja identiteetti

7 Tuottaako teologikoulutus valmiuksia papin opettajuuteen? Pedagoginen osaaminen tavoitteena akateemisen teologikoulutuksen opinto-oppaissa 1969-2017	213
--	-----

Miikka Tarpeenniemi

8 Osaaminen, asiantuntijuus, missio ja osallistuminen: teologian maisterin osaamisportfolio apuvälineenä maisterista papiksi siirtymässä	243
--	-----

Maria Buchert

9 Pappien kokemukset osaamisestaan työuran alkuvaiheessa	271
--	-----

Emilia Teerikangas

10 Pappien osaaminen muutoksessa: pastoraalitutkinnon kouluttajien näkemys pappien osaamistarpeista	304
---	-----

Timo Helenius

## IV Hyvinvointi ja merkityksellisyys papin työssä

11 Nuorten pappien työhyvinvointi ja -uupumus - sukupuolisidonnaista vai ei?	339
--	-----

Noora Palmi, Kati Tervo-Niemelä & Suvi-Maria Saarelainen

12 Pappien kokema elämän ja työn merkityksellisyys sekä näkemykset elämän perimmäisestä tarkoituksesta	380
--	-----

Noora Palmi

## V Papin tehtävien houkutus ja haasteet - alanvaihtajien näkökulma

13 Alanvaihtajapappien ammatillisen identiteetin muotoutuminen	425
--	-----

Satu Näätänen

14 Papin työstä muualle? Tutkimus papin työstä pois siirtymiseen vaikuttavista tekijöistä ja pettymisen kokemuksista	448
--	-----

Kati Tervo-Niemelä & Suvi Huotari

15 "Minun on parempi lähteä kuin jäädä" - papin työssä kohdatut haasteet ja niiden vaikutus papin työstä pois siirtymiseen tai sen harkitsemiseen	485
---	-----

Maria Buchert

## Johtopäätökset

16 Opinnoista pappisuralle: osaaminen, identiteetti ja muuttuvan yhteiskunnan haasteet	521
--	-----

Kati Tervo-Niemelä, Kari Kopperi, Noora Palmi & Veli-Matti Salminen

# Kohtaako yliopistojen teologituotanto kirkon tarpeet?

(Inkala & Salo-Kopperi 2024; Tervo-Niemelä & Hallikainen 2024)

- Seurakuntapapin tehtävistä melko tai erittäin kiinnostuneita opintojen alussa noin 40 %
  - pysynyt samana 1997-2020
- Teologian opiskelijoiden kirkollisen taustan ohentuminen
  - Kirkollinen tausta ja kutsumuksen kokemus vähentynyt myös kirkon virkaan tähtäävillä
- Kirkon työssäoppimisjaksojen, soveltuvuustutkimusten kuin pappisvirkaan kelpoistavien tutkinnon suorittavien teologian maistereiden määrä vähentynyt
  - Johtaako pulaan pappiskelpoisten maisterien määrässä?
- 50 % suoritti vuosina 2012-2021 tutkinnon, joka antaa kelpoisuuden kirkon virkaan
  - Heistä noin kolme neljästä vihitään papiksi
- Vuonna 2022 pappisvirkaan kelpoisen tutkinnon suoritti 89 ja papiksi vihittiin 103. Kyseessä oli toinen vuosi peräkkäin, jolloin kelpoisia maistereita valmistui vähemmän kuin vihittiin papiksi.
- Kohtaanto-ongelman: valmistuvat teologian maisterit ja seurakuntien alueelliset tarpeet eivät kohtaa

# Opiskelijoiden ammatillinen suuntautuminen ja varmuus

(Tervo-Niemelä & Hallikainen 2024; Näätänen 2024)

- Selkeä ammatillinen suuntautuminen harvinaista (noin joka neljäs)
- Suuntautumisen notkeus: useilla muutoksia opintojen aikana
- Opintojen aikaisten kokemusten merkityksellisyys
  - Vanhemmilla papit kertovat nykyisen ammatillisen osaamisensa taustalla olevan merkittävänä tekijänä kokemukset seurakuntatyöstä *ennen* teologian opintoja, nuoret papin opintojen *aikana*.
- Papputeen vetää ennen kaikkea :
  - kokemus kutsumuksesta,
  - riittävä yhdenmukaisuus kirkon opetuksen ja kannanottojen kanssa,
  - myönteiset kokemukset seurakuntaharjoittelusta ja muista soveltavista opinnoista, muu
  - seurakuntakokemus,
  - myönteiset näkemykset työllistymismahdollisuuksista sekä
  - vahva minäpystyvyys suhteessa papin työn ydinalueisiin.
- Kielteiset kokemukset näistä puolestaan etäännyttävät papin työstä.
- Vanhemmat opiskelijat yleensä ammatillisesti varmempia. Heistäkin kuitenkin joka kolmas epävarma.
- Aiemmalta uralta tulevilla osaamista, josta hyötyä papin työssä. Samalla tuo haasteita pappisidentiteetin muotoutumiseen ja osaamisen tunnistamiseen.

# Ammatillisen suuntautumisen notkeus:

## Papiksi suuntautumisen tyypit (Tervo-Niemelä & Hallikainen 2024)

- **Suoraviivaiset (19 %):** Tavoitelleet pappeutta opintojen alusta asti. Tyypillistä myönteiset kokemukset seurakuntatyöstä ja kirkon soveltavista opinnoista. Kokemus kutsumuksesta.
- **Poissulkijat (11 %) ja muualle suuntautuneet (17 %):** Alusta asti päättäneet, etteivät he ryhdy papeiksi – taustalla esim. selkeät ristiriidat kirkon opin kanssa, tai suuntautumista pappeuteen ei käsitellä lainkaan, koska suuntautuminen selkeästi muualle.
- **Löytäjät (11 %):** Ovat kiinnostuneet papin työstä opintojen aikana. Seurakuntaharjoittelu ja muut soveltavat opinnot usein merkityksellisiä.
- **Pohtijat (17 %):** Pohtivat pappeutta, mutta ovat epävarmoja suuntautumisestaan pappeuteen. Pappeuteen liittyy epävarmuustekijöitä, kuten työn oletettu raskaus ja ristiriidat kirkon opin kanssa.
- **Luopujat (26 %):** Päätyneet pohdinnan tuloksena olla ryhtymättä papeiksi.
  - Osalla huonoja kokemuksia opintojen antamista valmiuksista työelämään, seurakuntatyöstä ja soveltavista opinnoista.
  - Minäpystyvyyys voitiin kokea heikkona.
  - Joukossa on myös kirkkoa konservatiivisemmin ajattelevia.

# Mitä papilta odotetaan? (Kopperi 2024; Savela 2024; Antila 2024, Pisto 2024)

- Sekä kirkon dokumenteissa että piispojen odotuksissa korostuu armollisuus:
  - Papin ei tarvitse olla mitään erityistä
  - Moraalisen käyttäytymiseen ja esikuvallisuuden vaatimukseen liittyvä paine vähentynyt
  - Tavallisuus ja kristittynä eläminen on riittävää.
- Piispojen kaitsennallinen asenne esimerkiksi pappien perhevalintoja tai muuta yksityiselämää kohtaan oli vähentynyt
- Piispat eivät myöskään odota vihittävän olevan valmis pappi, vaan kehittyminen pappina jatkuu työelämässä seurakuntaa ja seurakuntalaisia palvellen.
- Tärkeää sitoutuminen kirkon uskoon, hengellinen elämä ja palvelijan asenne
- Rekrytoinnissa korostetaan erityisesti vuorovaikutus-, viestintä- ja dialogivalmiuksia ja erityisesti niihin liittyvät valmiudet luetaan eduksi
  - Myös opiskelijat tiedostavat niiden tärkeyden



# Kirkon rekrytoinnin haasteita (Pisto 2024, Antila 2024)

- Miesten rekrytoituminen papiksi helpompaa kuin naisten
  - Naiset tulevat epätodennäköisemmin valituksi seurakuntapastorin tehtäviin kuin miehet
  - Tasa-arvo ja syrjintä?
- Rekrytointi käyntikortti seurakuntaan, mutta sen mahdollisuuksia ei hyödynnetä täysipainoisesti
- Seurakuntapastorien rekrytointi usein luonteeltaan passiivista, jossa rekrytoinnin kaikkia mahdollisuuksia seurakunnan osaamisen vahvistamiseksi ei käytetä hyväksi
- Erikokoisten seurakuntien rekrytoinnit monella tapaa eriytyneet toisistaan ja haasteet kasaantuvat pieniin seurakuntiin

# Virkaiältään nuorten pappien osaaminen

(Buchert 2024; Teerikangas 2024; Helenius 2024, Pisto 2024)

- Oman osaamisen tunnistamisen tärkeys: Missä määrin teologikoulutus ohjaa tunnistamaan omaa osaamista?
- Pappiskandidaatille tärkeää kyky sanoittaa
  1. omaa sitoutumistaan kirkon missioon,
  2. sanoittaa teologisiin oppiaineisiin, kirkon dokumentteihin ja yleisiin akateemisiin työelämävalmiuksiin liittyvää osaamistaan sekä kykyä niiden soveltamiseen.
  3. sanoittaa omaa laajempaa koulutuksen ja elämän aikana syntynyttä pääomaa (esim. vuorovaikutustaidot ja omien rajojen tunnustaminen)
- Teologinen tutkinto tuottaa sekä tieteenalakohtaista osaamista ja yleistä akateemista osaamista
  - Tulee lähelle papin ydinosaamiskuvauksen kuvaamaa papilta vaadittavaa papin työn erityisen aineksen osaamista ja hengellisessä työssä tarvittavaa yleistä osaamista
  - Tutkinto tuottaa paljon yleisiä työelämässä tarvittavia taitoja, joilla tulkitaan toimintaympäristöä ja kehitytään työelämän muutoksissa. (rekrytoinnissa korostuu)

# Virkaiältään nuorten pappien osaaminen (jatkuu...)

(Tarpeenniemi 2024; Buchert 2024; Teerikangas 2024; Helenius 2024)

- Työkokemus, harjoittelukokemukset ja muu elämäkokemus keskeisintä nuoren papin osaamiselle
- Osaamisprofiilin yhteiskunnallistuminen, perinteisen seurakuntatyön ydinosamisen kannalta ohentuminen
- Osaamisen mosaiikkimaistuminen, moninaistuminen ja polarisoituminen
- Kiinnostus sosiaalieettisiin kysymyksiin vahvistunut, linkitys kirkon hengelliseen elämään ohentunut
- Huoli raamattuosaamisesta, systemaattis-teologisen ja opillisen ajattelun vierastamisesta ja jopa vieraudesta
- Kirkon tunnustuksen perusdokumenttien tuntemisen ohuus

# Virkaiältään nuorten pappien osaaminen (jatkuu...)

(Tarpeenniemi 2024; Buchert 2024; Teerikangas 2024; Helenius 2024)

- Myös jumalanpalveluselämän osaamisessa nähtiin puutteita
- Virkaiältään nuoret papit tunnistavat itse osaamistarpeita, jotka kohdistuvat erityisesti Raamattuun, rippikouluun, nuorten kohtaamiseen, pedagogiikkaan ja hallinnon osaamiseen.
- Ihmisten kohtaaminen usein vahvaa, lisääntynyt taito huomioida ihmisten erilaisuus
  - samalla sielunhoito saattaa olla vierasta ja siihen liittyvässä osaamisessa puutteita (selkeä polarisoituminen)
- Työelämän ja ammattien pedagogisoituminen
  - Yhä useammat työt edellyttävät kasvatukseen liittyvää osaamista ja opintoja: tarjoaako teologikoulutus riittävästi pedagogia valmiuksia papeille?
  - Soveltavissa opinnoissa varattu yhä vähemmän opintopisteitä näihin taitoihin



# Kirkon työelämä ja sen haasteet

(Palmi, Tervo-Niemelä & Saarelainen 2024; Palmi 2024; Tervo-Niemelä & Huotari 2024; Buchert 2024)

- Työ pappina koetaan vahvasti merkitykselliseksi, korostuu vanhemmilla papeilla
- Nuorten pappien uupumus ja työhyvinvoinnin haasteet? Erityisesti nuoret naiset!
  - Naisten työtyytyväisyys heikompaa, uupuminen yleisempää
  - Liiallinen työmäärä suhteessa jaksamiseen naisilla suurin selittäjä uupumiselle, miehillä vähäinen mahdollisuus toteuttaa itseään
  - Missä määrin nuorten naisten suurempi pahoinvointi koskee nimenomaan pappeja, missä määrin kysymys laajemmin nuorten naisten heikentyneestä hyvinvoinnista?
- Esihenkilön tuki tärkeää työuupumuksen ehkäisemisessä
- Pettymykset kirkon johtajuuteen ja papin työn kuormittavuus ajavat muihin tehtäviin
- Epätasa-arvo ja syrjintä

# Kirkon työelämä ja sen haasteet (jatkuu...)

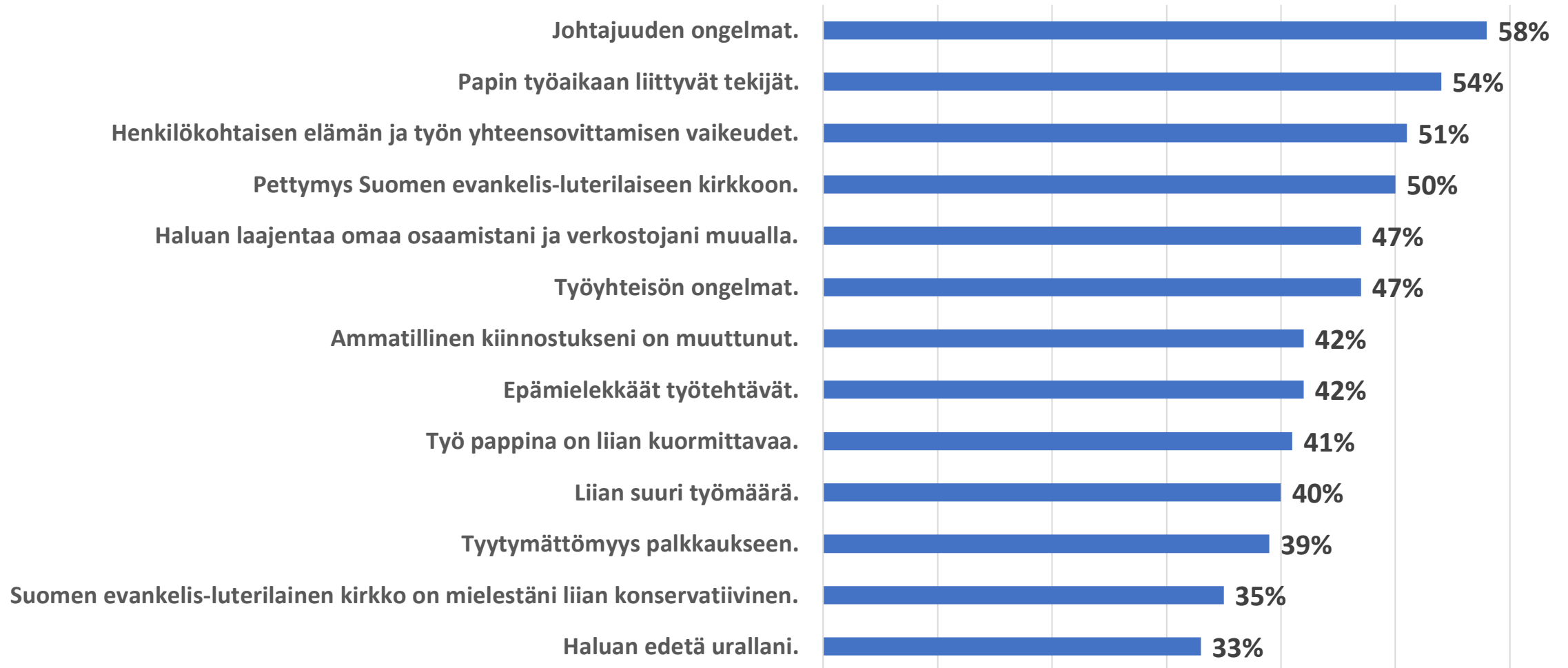
(Palmi, Tervo-Niemelä & Saarelainen 2024; Palmi 2024; Tervo-Niemelä & Huotari 2024; Buchert 2024)

- Papin työaikaan ja henkilökohtaisen elämän ja työn yhteensovittamiseen liittyvät tekijät kuormittavat ja ajavat muihin tehtäviin ennen kaikkea ruuhkavuosia eläviä pappeja.
- Tiettyyn sukupolveen kuuluminen ei kuitenkaan selitä yksiselitteisesti pappien pettymystä tai halua siirtyä pois kirkosta, vaan kyse on syvemmästä ja laajemmasta ilmiöstä.
  - Osa laajempaa kirkon työhyvinvoinnin heikentymisen ilmiötä
- Harvoin oma aktiivinen halu siirtyä muualle, syyt muualle siirtymiseen nähdään instituution ongelmassa.
- Halu pitää kiinni pappeudesta.
- Millenniaalit odottavat toisenlaista johtamista kuin johtamistehtävissä toimivat edellisen sukupolven edustajat.
- Kirkon hidas reagoiminen yhteiskunnan muutokseen.
  - Virka (pappeus ja sukupuoli).
  - Parisuhteisiin liittyvät erimielisyydet.

# Eniten pappin tehtävistä pois siirtymiseen vaikuttavat tekijät (N=202)

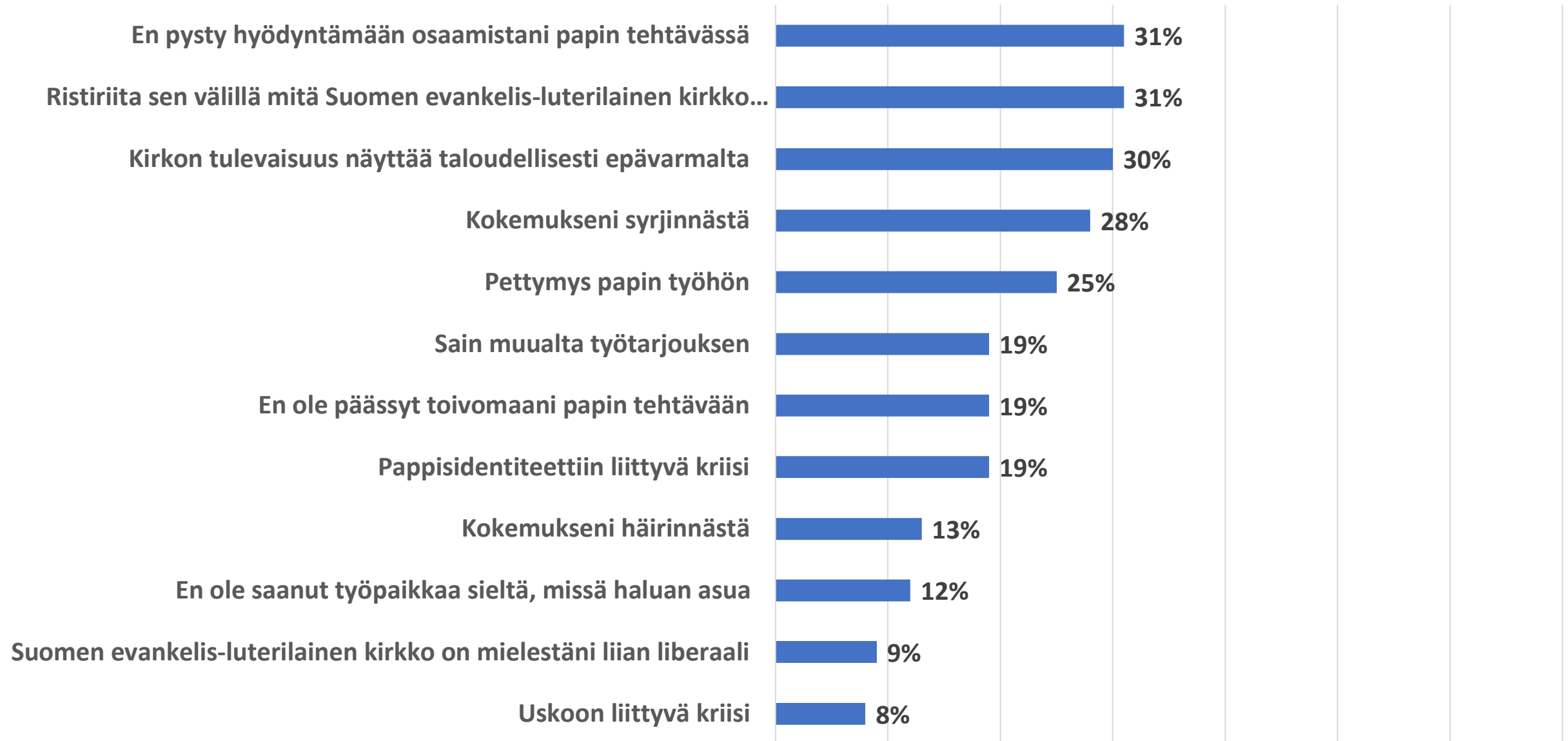
Melko tai erittäin paljon vaikuttanut

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70%



## Melko tai erittäin paljon vaikuttanut

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70%





# Pappeudesta poissiirtyjät

1. Työmäärään ja papin työaikaan kuormittuneet (20 %)
2. Pappisidentiteetin kriisiä kokevat kirkon konservatiivisuuteen pettyneet (20 %)
3. Muualle suuntautuvat uralla etenijät (18 %)
4. Työyhteisöongelmiin, johtajuuden ongelmiin ja syrjintään pettyneet ja muualle tahtovat (14 %)
5. Työyhteisöongelmiin pettyneet, mutta papin työtä rakastavat (6 %)
6. Kirkkoon ja sen liberaalisuuteen pettyneet (9 %)
7. Ei näitä syitä / muut syyt (13 %)



Toiveita ja  
kehittämisen  
mahdollisuuksia

# Toiveita ja kehittämisen mahdollisuuksia

- Rekrytoitumisen haasteet: rohkaiseminen kirkon alojen opiskelijoiksi sekä valmistuvien rekrytoiminen kirkon työhön.
- Nivelvaiheen prosessien hiominen.
- Kysymykset teologian opiskelijoiden ja papiksi suuntautuvien hengellisestä elämästä, spiritualiteetista ja sen tukemisesta on otettava kirkossa vakavasti. Koskee myös työuran alkuvaiheessa olevia pappeja (*theological formation*).
  - Kohtaamiset opiskelijoiden kanssa.
  - Soveltuvuustutkimuksen resurssin suuntaaminen toisin?
  - Uusien pappien mentorointi, hengellinen ohjaus...

# Toiveita ja kehittämisen mahdollisuuksia

- Ammatillisen kasvun tukeminen. → Pastoraalitutkinto näyttää periaatteessa vastaavan tarkoitustaan!
- Johtamisen haasteet → miten johdetaan uusia työntekijöitä, joiden kokemusmaailma on toinen kuin aiemmilla sukupolvilla?
- Kirkon maine lähimmäisenrakkauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden edistäjänä sekä työnantajana on ongelmassa?



# Toteutuvatko pappisvirkaan vaadittavan teologisen tutkinnon tavoitteet KS 168:1 §?

- Pappisvirkaan vaadittavan teologisen tutkinnon tavoitteena on antaa opiskelijalle pappisviran itsenäisen hoitamisen kannalta välttämättömät tiedot ja osaaminen.
- Tutkinnon tavoitteena on:
  - perehdyttää Raamattuun, luterilaiseen tunnustukseen sekä pappisviran kannalta keskeisiin dokumentteihin ja antaa valmiudet tulkita niitä ajankohtaisesti suullisessa ja kirjallisessa viestinnässä;
  - antaa perustiedot liturgiikassa ja homiletiikassa sekä valmiudet johtaa kirkkokäsikirjassa mainitut jumalanpalvelukset, kirkolliset toimitukset ja rukoushetket;
  - antaa perustiedot pastoraaliteologiassa ja valmiudet soveltaa niitä ihmisen kohtaamisessa;
  - antaa perustiedot pedagogiikassa ja valmiudet ohjata oppimistilanteita; sekä
  - perehdyttää kirkon historiaan ja lähetystehtävään sekä nykyaikana vaikuttaviin uskontoihin ja maailmankatsomuksiin ja antaa valmiudet käydä vuoropuhelua näiden edustajien kanssa.